

# Delavska Pravica

## Glasi krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop.; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Nebrankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 1.—. ~ Cena: za 1 mesec Din 4.—, za četrt leta Din 10.—, za pol leta Din 20.—; za izjemstvo Din 7.— (mesečno) — Oglasi: po dogovoru

Oglasi, reklamacije in naročnina na upravo Delavske zbornice, Miklošičeva cesta 22, I. nad. Telefon 2265. — Stev. čekovnega računa 14.900

### Kaos

Življenje je borba. Borba je veličastna, ako ima pred seboj tudi veličasten cilj. Danes se človeštvo več kot dovolj bori. Koliko je nagromadeno v teh borbah žrtev, človeškega trpljenja, koliko človeške energije! Vendar nikakega uspeha. Zmešnjava vedno večja, pogrezanje v breznačajnost vedno globlje, brezsmernost vedno značilnejša.

Če bi se človek vprašal, zakaj tako, bi mu prinesel jasnost edino tale odgovor: **Borba in napor človeštva so brezuspešni zaradi tega, ker se trudijo in iščejo zdravil, kako bi ohranili pri življenju že umirajoči in razpadajoči organizem.**

Ko je začela nastopati kriza, so socialistično usmerjeni sociologi opozorili človeštvo, da ne gre za običajno krizo, ki se je v kapitalizmu redno javljala na gotovo število let in ki je pa tudi prenehala, ko so bile zaradi nižje produkcije nakopičene zaloge porabljene. Torej da ni to pojav, ki je izven sistema samega, ampak da je sedanja kriza pojav v sistemu samem. Sedaj so morali to priznati tudi meščansko usmerjeni sociologi. Še celo Mussolini sam je, ko je utemeljeval novo korporacijsko uredbo, ugotovil, da je bolezen v sistemu samem. Bolezen razjeda že temelje sistema.

Toliko močni pa niso ti zdravniki, pa naj se imenujejo Peter ali Pavel, da bi doledno ugotovitvam tudi zavzeli novo smer. Ta smer bi bila za starejšo generacijo sicer težka, pa vendar edino odrešilna za človeštvo: Namreč da mora ustvariti bodočemu gospodarskemu temelju popolnoma drugačne temelje, kakor so dosedanji. Ker pa hočejo graditi na starih temeljih, mora sicer človeštvo, v prvi vrsti delovni človek, doprinesati v raznih oblikah velikanske žrtve, toda za prazen nič; da se temu razpadajočemu organizmu podaljša še nekaj časa življenje, da more nekaj tisočev še nadalje grabiti.

Delovno ljudstvo! Največji delež mu je naložen — trpljenja žrtev, pa tudi poslanstva v bodočih dneh. Zdi se, da je to poslanstvo odvrnjeno od smeri. Saj so prevzele njegovo vodstvo sile, ki so prišle iz drugih svetovnih ozemelj, ne iz njegovih. Toda to je le videz. Kajti zaslepljenost, slaba po lagodnosti brani sedanjim mogočnikom kreniti v pravo in pošteno smer. Zato je vprašanje po tej smeri še vedno odprto, vedno bolj pereče in ga bo moral nekdo rešiti. Toda mora se na svoje poslanstvo pripraviti, mora biti za to vzgojen. Zato bo tvorilo pri izvrševanju tega poslanstva elitno četo, borcev in voditeljev — strokovno organizirano delavstvo. Zato se zavedajmo:

### Težak položaj v rudarskih revirjih

Trboveljska premogokopna družba je v pretežni večini navezana na državne dobave premoga. Svoječasno je država naročala pri TPD toliko premoga, da so bili vsi revirji TPD v polnem obratu. V zadnjih letih pa so se državna naročila rapidno krčila in ker so se zbog gospodarske krize krčila tudi — ostala privatna naročila je TPD omejevala obratovanje. Posledice so bile, da je TPD odpustila veliko število rudarjev, od katerih so mnogi še danes brez zaslužka in brez sredstev. Posledice pa se niso ustavile le pri tem, temveč se malo bolje godi tudi onim rudarjem, ki so ostali še v delu, ker se je delalo le dva do tri dni v tednu. Tako zaslužki teh delavcev mnogokrat ne presegajo obveznosti za socialne dajatve.

Z 1. aprilom 1934. je potekla pogodba med TPD in državnimi železnicami za dobavo premoga. Ker se nova pogodba ni sklenila že pred 1. aprilom so se ustavile vse dobave. TPD je odredila še večjo omejitev dela. Razumljivo je, da je med že itak popolnoma obubožanim rudarskim delavstvom nastalo vznemirjenje in nov strah pred bodočnostjo.

Rudarske organizacije, druga rudarska skupina in Delavska zbornica so na odločilnih mestih pokrenili vse korake, da se pogodba obnovi, vsaj v dosedanjem obsegu in s tem omogoči nadaljnja zaposlitev rudarjev. Gospodje so sicer vse obljubili, vendar pa do danes še ni ničesar gotovega, da bodo državne železnice obnovile pogodbo v dosedanjem obsegu. Generalni ravnatelj TPD g. Skubic je izjavil rudarski

deputaciji, da je družba dobila v soboto 7. apr. naročila iz Belgrada. Ta naročila pa so znatno manjša, kot prejšnja. Vsled tega je verjetno, da se bo delalo v revirjih do nadaljnjega le 12 dni v mesecu. Ta izjava je deputacijo močno vznemirila, ker je rudarsko delavstvo glasom zagotovilo na odločujočih mestih vendarle upalo, da se bo upošteval težki položaj tisočev rudarskih družin, ki že sedaj trpe nepopisno pomanjkanje.

Iz tega zadržanja državnih železnic je vsekakor sklepati, da se bo skušalo za leto 1934-35. dobavo premoga pri TPD zmanjšati. To bo brezdvoma rodilo popolno katastrofo rudarskega delavstva v teh revirjih. Vprašanje, kakaj državne železnice omejujejo dobave pri TPD, je zelo zamotano. Gotovo pa bo eden glavnih razlogov v tem, ker država gleda v prvi vrsti na državne rudnike, v katerih produkcija premoga znatno narašča, medtem ko potrošnja pada. Država se je postavila na stališče trgovca ne glede na to, kakšne zle socialne posledice lahko nastanejo zbog tega. Do gotove meje je tudi to stališče razumljivo zlasti, ker je tudi eksistenca delavcev v državnih rudnikih odvisna od dela v državnih rudnikih. Vsekakor pa bi se morale državne dobave razdeliti tako, da bi sorazmerno odpadle tudi na privatne rudnike.

Kadar gre za nujno eksistenčno vprašanje tisočev državljanov mora država predvsem skrbeti za to, da se zavaruje delavstvo s tem, da mu omogoči potrebno eksistenco. To je prvi in največji interes države same.

### Problemi naših nameščencev:

## Letni delovni čas in zasebni nameščenci

Kmalu bo prišlo poletje. Solnce bo neusmiljeno pripekalo ter žgalo in kdor bo le mogel, jo bo ubral v vodo. Tudi mi trgovski nameščenci bomo začutili to potrebo, kajti samo nedeljsko kopanje v resnici ne zadostuje, zlasti ne, ako bo količjak deževno poletje. Že lani se je trgovsko nameščenstvo trudilo sporazumeti se z delodajalci, da bi se uvedel letni delovni čas, vendar do sporazuma radi nerazumevanja nekaterih ni prišlo, in vsa stvar je zaspala. Glavni pomislek, ki ga imajo delodajalci proti temu, je ta, da so časi že itak slabi in slabe kupčije. Proti tem pomislekom kaj lahko ugovarjamo, kajti mnjenja smo, da oni, ki ima namen kako stvar kupiti, bo to kupil kljub temu, ako bo trgovina odprta nekoliko pozneje nego običajno. Če vprašate naše trgovske pomočnike, kako in koliko se proda med 2-3 uro popoldne, vam bo vsakdo povedal, da v tem času ne stopi v trgovino skoraj noben kupec.

Kako pa naj bi se ta letni delovni čas pri nas izvajal? Mnjenja nastavljenecv so v tem po-

**Brez strokovne organizacije ni zavednega delavstva!**

polnoma edina. Trgovine naj bi se odpirale ob 15. mestu ob 14. Delodajalcem bi se nudila odškodnina na ta način, da bi se zjutraj pričelo z delom eno uro prej in prav gotovo je, da bi osebe je v jutranjem hladu napravilo mnogo več, nego v isti popoldanski uri, ko vse prepoteno in od vročine omamljeno prihiti v obrat. Že lanske leto je neka ljubljanska trdka vpeljala letni delovni čas tako, da je pričlenjala z delom šele ob 3 popoldne, in kot smo poizvedeli radi tega uspeh prodaje ni nič trpel. Tudi v drugih krajih naše domovine imajo vpeljan letni čas in ravno v poslednjem času smo brali, da so se tudi v Zagrebu odločili za pričetek dela ob 15. uri. Tu so še toliko naprednejši načeli, kajti vpeljali so za pisarne tudi angleško soboto s prostim popoldnevom. Mimogrede bodi omenjeno, da trgovec v Parizu poleti enostavno zapre trgovino in nanjo nalepi napis: »Zaprto 14 dni radi počitnic«, ter pošlje na dopust vse osebe naenkrat. Pa mu radi tega nikdar ne pride pomislek, češ, ko mene ne bo, bo pa moj konkurent prodal med tem časom več. On namreč ve, da bo tudi njegov konkurent napravil čez čas isto kakor on sam in bo takrat zopet on toliko več prodal. Takega postopka, ki bi ga že lahko imenovali širokogrudnost, naš podjetnik ne bo

# Poročila z delavskih bojišč

## Rudarji

Huda jama. Kakor je bilo pričakovati, tako se je zgodilo. Delavstvo je že pred meseci opozarjalo odločujoče činitelje, naj se vendar naredi pogodba za naročilo premoga državni železnici od strani TPD pred 1. aprilom, da ne bodo pogajanja šele potem in bodo rudarji čakali brez dela in zaslužka. Toda gospodje so menili, da je še čas. Kar naenkrat ni naročil in rudarji praznujejo. Tako so naredili od 29. marca do 9. aprila v Trbovljah, Hrastniku in Hudi jami po en šiht, to je v desetih dneh zaslužek za kopača 38 Din, kar ne zadostuje niti za polmesečni odbitek. Sicer se je že pretekla leta dogajalo, da so rudarji po 1. aprilu zaradi še ne sklenjene pogodbe za naročila praznovali. A letos se gospodom prav nič ne mudi, da bi sklenili sporazum. Pravijo, da so temu krivi dvojni velikonočni prazniki. Ako pa bi kakšen rudar izgovoril na račun tistih, kateri se pogajajo, ali so vsaj dolžni pogajati se, kako ostro besedo, se bo takoj mudilo ga kot hujskača spraviti na varno.

Zagorje. Dne 24. marca je na sestanku mladinskega odseka JSZ predaval tov. Vinko Ustar o referatu, ki se je obravnaval na tečaju v Ljubljani. Referat »Naše razmerje do nam nasprotnih organizacij« je bil zelo posrečen in je tovarišem ugajal. Sledila je daljša debata. — Na veliko soboto nismo imeli sestanka. — V soboto 7. aprila je bil dobro obiskan sestanek, na katerem je poročal tov. Frane Guna o »Katoliški akciji«. Referat je bil zelo dobro podan. O njem bi se dalo še mnogo govoriti, kar je pokazala daljša debata. V tem smislu in pravcu zasnovati Katoliško akcijo, kot nam je razložil tov. Guna, je pozdravljati. Preosnovati je treba človeško družbo, ki je tako zmaterilizirana in ji je mar samo uživanje in naslada v tem svetnem življenju, ki čisto pozablja in noče videti okrog sebe milijonov in milijonov obubožanih in lačnih, ki stezajo roke po kruhu, a ga ne dobe. Odpovedal je tem ljudem vsak čut odgovornosti. In prav v to je poklicana Katoliška akcija, da zopet dvigne človeška srca, duše, nazaj k Bogu. Da ne oslone samo pri starem (saj vendar uči sv. cerkev vedno pravi nauk Kristusov, seje pravo seme med svoje vernike, pa vendar ne pade vedno na rodovitna tla? Da bo ta nauk uspel, je treba, da preosnuje vsak samega sebe. Vsak posameznik, če bo do dobrega poznal nauk Kristusov, bo postal šele dejansko pravi borec za pravico. Izginilo bi potem med ljudstvom sovraštvo in zavladala bi ljubezen in pravičnost, ki je predpogoj za uspešno delo. In to nas uči le krščanstvo! Težko delo čaka Katoliško akcijo in bo treba doprinesiti marsikako žrtev. Prepričani smo, da ravno v trudu in znoju bodo naši uspehi.

Zagorje. V soboto 14. aprila bo predaval tov. Stanko Hiršel o brezposelnosti. Pridite v čim večjem številu, ker pričakujemo, da pride naš tov. Lešnik iz Laškega. Vabljeni tudi na sestanek, ki bo v nedeljo 15. aprila ob 9 dopoldne v dvorani Zadrúžnega doma. Organizirane člane opozarjamo, da se sestanka sigurno udeležijo, ker je važen. V primeru, da tov. Lešnika ne bo, referira tov. V. Ustar. Za člane mladinskega odseka udeležba ni obvezna, pač pa želimo, da se ga tudi udeležite, saj rabimo čim tesnejšo vez med starimi in mladino. — Mladinski odsek se pripravlja na vprižoritev »Hlapca Jerneja«.

## Delavska kultura

Celje. Tukajšnja skupina J.S.Z. vabi vse člane in članice ter druge prijatelje na izlet na Šmohor, ki ga priredi v nedeljo 13. aprila 1934. Zbirališče in odhod ob 6 izpred Kapucinskega mostu. Sv. mašo bere č. g. Granfola J. V. slučaju slabega vremena se izlet ne bo vršil.

zmožen, ker ima v sebi tudi ono lastnost, ki se imenuje zavist.

Kakor smo nedavno čitali v izjavi, ki jo je podal načelnik Združenja trgovcev v Ljubljani, je ta organizacija letos tudi sama naklonjena tej zamisli, kar nas zelo veseli. Naše mnenje namreč je, da podjetniki radi vpeljuje letnega delovnega časa, ki naj bi se vpeljal itak samo v juliju in avgustu, ne bi bili nič na izgubi, kajti trgovsko nameščenstvo bo znalo ono popoldansko uro s pridnim delom nadomestiti.

## Viničarski vestnik

### RESITEV VINIČARSKEGA VPRAŠANJA

Iz vrst vinogradnikov se je iznesla tudi trditev, da se viničarsko vprašanje sploh ne da rešiti. To radi prevelike razlike službenih pogojev in prilik, ki da so pri vsakem viničarju drugačne. Kakor so tudi pri vsakem vinogradniku zopet drugačne njegove gospodarske (gmotne in posestne) možnosti, po katerih tudi vsak svoje viničarje vzdržuje in plačuje. S tem se le hoče prav spretno dokazovati, kako brezsmiselno in brezuspešno, da celo demagoško, bi naj bilo vsako tveganje in zahtevanje nas po rešitvi viničarskega vprašanja. Viničarski red, pravične plače, stalnost v službi, zavarovanje, vse to bi naj bila potem le puhla fraza, kakor tudi vsa skupnost za viničarje in za viničarsko vprašanje.

Kdor pravi, da pravilno pozna splošni položaj viničarskega stanu, kot delavskega stanu, ta potem mora tudi priznati, da ravno raznoličnost službenih dajatev viničarjem, kot materijalna stran, nikdar ni bila toliko ovira za rešitev tega problema, kakor pa so tu ovire z moralnega stališča priznanja in upoštevanja človekavrednosti in enakopravnosti viničarjev sploh. Le notranje duševno razpoloženje, srčna izobrazba naših službodajalcev, kot bi se to pri večini teh moralo imenovati — njihova krščanska srčna kultura —, to bi moralo biti predpogoj in vedno najosnovnejša podlaga vsemu nadaljnjemu. Logična posledica tega je, kako delodajalec svojega delavca v svoji notranjosti pojmuje in ceni, tako in enako ga tudi za njegovo delo plača. Kriza, vinske cene in vsi drugi gospodarski zapletljaji, pod krinko katerih se viničarjem še nikoli do danes ni mogla dati primerno pravična plača in vsled katerih se viničarsko vprašanje sploh ni moglo še rešiti, so več ali manj samo izgovori, izmikanje pravičnosti ter so samo izraz osebne sebičnosti vseh, kateri se postavljajo na tako stališče. To je dokaz pomanjkljivosti resnične, prave, predvsem pa krščanske kulture, katere ravno ljubezen do bližnjega, tudi do delavca in viničarja, povsod postavlja na prvo mesto.

Vsi prejemniki viničarjev pa, bodisi, da se ti naslanjajo zgolj samo na raznoličnost gmoletnega, kakor tudi posestnega stanja vinogradnikov, so v glavnem vedno odvisni od trenutnega duševnega razpoloženja in socialnega čuta posameznih vinogradnikov. Da tu ne odločajo toraj nikakšne denarne rezerve ali ugodne vinske cene, marveč samo čut pravičnosti, glas vesti, poštenosti, poznanje in priznanje viničarjeve vrednosti in pravice, ali pa obratno, dokazuje dejstvo, da ravno premožni vinogradniki največkrat slabše plačujejo in ravnaajo s svojimi viničarji, kakor to revnejši vinogradniki. Neizpodbitna resnica je, da vso bedo in siromaštvo, v katerem že stoletja sem živi viničarski sloj, ni zakrivila morebitna revščina naše zemlje, ki bi morda ne mogla preživljati niti svojih dejanskih obdelovalcev, marveč vsemu temu je vzrok v pomanjkljivi, enostranski, izpačeni ter delovnemu človeku sovražni vzgoji in kulturi posedujočih slojev. Paganska manira, da se ceni in se upošteva samo tisti, ki ima posestvo ali denar, vse preveč prevladuje v naših vinorodnih krajih. Viničarski človek pa, bodisi, da je še tako delaven, zmožen in pošten, pa se naj pojavi, kjer se hoče (v družtvih, v raznih zastopih itd.), povsod je zapostavljen samo zato, ker je viničarski in delavski. Zato, ker smo viničarji, bi ne smeli biti enakovredni z drugimi ljudmi. Ni prostora, da bi tu mogli navesti vse tragične primere, kateri dokazujejo, kako močno še živi med našimi posestniškimi krogi srednjeveška fevdalna duševnost, radi katere je bil naš viničarski človek stalno preziran in čestokrat popolnoma brezpraven zopet samo zato, ker je proletarec. Ako je tedaj tu že tradicija, ki ne dopušta, da bi bil viničar vreden vsega onega, česar drugi ljudje, ako tedaj tu obstoji prepričanje in mnenje, da viničar ni vreden, niti ni sposoben živeti človeka vredno življenje, da tako ni vreden niti potreben boljše in pravičnejše plače, niti kakšnih drobcev socialne zakonodaje, niti da bi smel imeti še kakšno svoje gospodarsko in socialno vprašanje, o katerem sploh govoriti ni treba, tedaj je naš položaj tako z gospodarskega in z moralnega stališča že dovolj pojasnjen.

Vidite! V tem so vse tiste in največje ovire, katere pravzaprav zabranjujejo, da se viničarsko

vprašanje ne rešuje. Kulturna zaostalost, kapitalistična razrednost, katere priznava dvojevrstnost ljudi (večvrednih in manjvrednih), to je tista cokolja in največja nasprotnica vsakega resničnega napredka in blagostanja. S tem, da se organizirani viničarji borimo za zboljšanje svojega gmoletnega položaja se vzporedno s tem tudi borimo za drugačno in pravičnejše naziranje o viničarskem človeku. Kadar bodo naši vinogradniki priznavali, da je tudi viničar človek, ustvarjen po božji podobi, kakor oni sami, da ima čisto enake božje in naravne pravice do svojega življenjskega obstoja, pravico do vsakdanjega kruha, zdravja, do primerne stanovanja, do družine in sploh do vsega, predvsem zato, ker dela in ne živi na račun drugih, tedaj bo tu nastal začetek boljše dobe. Toraj ne v krizi, ne v vinski kupčiji in ne v kompleksih posestev, marveč le v pravilnem moralnem naziranju o človeku-delavcu je edino ključ do prave rešitve viničarskega vprašanja, ki se mora reševati najprej iz notranjosti duše, čemur šele slede dejanja rok in besede in, ki se mora potem pravično rešiti, pa magari tudi na en sam kvadratni meter vinograde. — Rozman Peter.

## Igračkanje z rudarji

Letošnja velika noč se je zaključila za rudarje TPD prav usodno. Rudarji so naredili od velikega četrtka do bele nedelje en šiht, to je, delali so en delavnik; v desetih dneh so delali le en dan, to se pravi, da so zaslužili posamezno 38 Din v najvišji kategoriji. Drugi delovni dan je predviden za torek v tem tednu. Kakor izgleda, bodo rudarji v prvi polovici tega meseca delali le 3 do 4 dni. Ta zaslužek ne bo zadoščal niti za odtegljaje in je razvidno, da bodo rudarji ostali dolžni še na svojih določenih socialnih dajatah, dolžni bodo ostali pa tudi za službeni davek.

Pogodba med državnimi železnicami in TPD je potekla s 1. aprilom 1933. Kdo naj ve, kdaj bo sklenjena za leto 1934? Rudarji vedo, da še ni, tem manj pa vedo, kaka količina se bo določila pri sedanjem odjemu državnih železnic. Deputaciji rudarskih zaupnikov v Belgradu se je obljubilo, da se bo zadeva čimprej in vsestransko uredila. Na žalost pa do danes še ni nič. Če se rudarsko zastopstvo oglasi pri družbi, je že navaden odgovor: saj ni od nas odvisno, da praznujete; obrnite se na pristojno ministrstvo, mi bomo obratovali, če bodo naročila. Ministrstvo pa pravi, da je premog pri TPD predrag in da njegov budžet ne predvideva zadostnih vsot za nakup premoga pri tej družbi. Tretji pa je rudar in njegova družina, ki radi tega prepira gladije in je vržena v skrajno obupne razmere. Star pregovor pravi: kjer se prepirata dva, tretji dobiček ima. Tu pa je narobe: trgovec se s trgovcem prepira. Trdo smo povedali, toda razmere so take. Kaj naj prične delavec? Ali naj gladije, ali naj gre prosjačit, če pa nima nikjer ničesar dobiti? Dan za dnem se oglašajo žene rudarjev na občinah, proseče podpore, pa dobe povsod odgovor, da ni denarja, da se jim ne more ničesar dati, ker še za stalno brezposelne ni podpor... Kje naj dobi rudar in družina sredstev, da živi? Pred nedavnim sem v razgovoru z nekim gospodom o tej rudarski tragediji slišal tole: »Rudarjem se zato slabo godi, ker so premalo«.

Sicer ta odgovor, oziroma izjava, v mojih očeh ne drži, da bi merodajni in uvidni imeli v resnici ta razlog. To mora biti le kaka strankarska raca. Drugi pa trde, da so rudarji preveč pridni in čim več je naročil za premog, več ga družba producira. Koliko je na tem resnice, mora vedeti rudar sam.

Gotovo pa je, da bo en izhod moral priti, da bo rudar živel. Družba gotovo nima interesa, da ji rudniki počivajo, država pa tudi ne, da državljani stradajo. Izhod pa je mogoč le na podlagi vsestranske uvidevnosti in v sporazumu obeh, da se reši pogina tretji. Niti država, niti vse njene institucije nimajo danes razpoložljivega denarja za tako ogromno brezposelno maso, kot je rudarska, da bi zadovoljila vse lačne želodce. Treba je urediti, da delavstvo dela in si samo prisluži za življenje, saj je znano, da so rudarji jako pridni in radi delajo.

Če bi se vse podpore, katere so se izdale, porabile za javna dela, za dosedaj brezposelne, bi

## O pošastih, ki jih ni

Huda jama, 8. aprila.

V zadnjih destih letih smo si tovariši, organizirani v Jugoslovanski strokovni zvezi, vedno iskreno prizadevali, nesebično in odločno nastopati za delavca ter bili pripravljeni, odreči si marsikaki uglednosti. To je ono delavstvo, katero ima zdrav čut, uvidelo ter vedno dalo zaupanje našim tovarišem. To pa seveda ni bilo po volji raznim ljudem, kateri so se bali, da bi se vse delavstvo strnilo skupaj ter bilo tako močno, da bi ga podjetnik ne mogel vedno izrabljati. Zato je bilo treba raznih sredstev, da se delavstvo odvrne od strokovne organizacije. Eno takih sredstev je bilo, da so nas med delavstvom hoteli prikazati kot strankarje. S pomočjo časopisov in letakov so nas označili kot »klerikalnega zmaja« ter tako računali, da bodo s tem napadom dosegli uspeh in tako ustvarili razkroj delavstva. Vse pa z namenom, da oslabijo delavsko moč in ojačajo ljubega kapitalista, pod katerega pokroviteljstvom so vedno bili.

Danes smo še vedno isti v miselnosti in dejanju, samo skušnje in borbe so nas utrdile ter je tako naša zavest še bolj jaka, da moramo vedno stati odločno na braniku za koristi zatiranega delavstva.

Nekeje pa je, česar se tudi zavedamo, namreč, da postajamo starejši. Več tovarišev je že v pokoju in tudi smrt nam ni prizanašala. Iz tega pa sledi, da moramo vzgajati mlajše, kateri bodo zmožni pozneje vršiti delo, katerega jim bomo mi prepustili.

Radi tega smo ustanovili mladinske odseke. V teh odsekih se fantje na sestankih poučujejo ter se jim skuša dati vse ono, kar je potrebno za samostojen nastop. Predvsem pa se hoče vzgojiti kremenite značaje, kateri ne bodo nikoli iskali svojih koristi, ampak vedno koristi celote, kar je predpogoj za vsako skupno delo.

O teh sestankih se pišejo tudi zapisniki, iz katerih je razvidno, o čem se je razpravljalo. Zgodilo se je pa, da je prišel na sestanek prijatelj nekaterih navzočih ter je med tem, ko je zapisnikar čital zapisnik, videl ta prijatelj v zapisniku

. Drugi niso nič videli, pa to ni čudno, saj so bili sami preprosti ljudje, kateri nimajo višje izobrazbe kot ljudsko šolo. Ta naš prijatelj je pa inteligent in je študiral v Ljubljani. V Ljubljani menda obstoja tudi društvo, ne vem, ali eno ali jih je več, kjer se človek nauči, kako se vidi tudi tam, kjer je ni.

Mi smo potem zapisnik od kraja do konca večkrat prečitali in pregledali, pa nismo mogli ugotoviti, kje tiči tista pošast. Edino sumljiv je odstavek, ki pravi, da je bilo na dnevnem redu tudi poročilo

Radi bi pa mi le zvedeli, ali so očala, skozi katera so oni videli v nas »klerikalnega zmaja«, drugi pa gledajo, izum enega in istega mojstra, oziroma gospodarja? Ali imajo tudi isto nalogo?

### Delavsko zadružništvo

#### VABILO

na občni zbor »Delavske posojilnice« v Laškem, r. z. z. o. z., ki bo 29. aprila ob 10 dopoldne v uradnem prostoru pri Grešak Blažu v Rečici št. 144, s sledečim dnevnim redom:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Odobritev računskega zaključka za l. 1933.
3. Volitev načelstva in nadzorstva.
4. Slučajnosti

»Ako občni zbor ob napovedanem času ne bi bil sklepčen, bo pol ure kasneje drug občni zbor v istem lokalni, ki bo veljavno sklepal ob vsaki udeležbi zadružnikov. ODBOR.

## Širite „Del. Pravico“!

imeli gotovo večje koristi nego tako, da ima delavec nekaj dni jesti, druge pa je lačen in prosjači!

Apeliramo na vse odločujoče činitelje, naj dajo delavstvu delo in zaslužek in urede že enkrat delavnemu narodu vsaj življenjsko eksistenco, da ne bo živel vedno v strahu in bojazni, kaj bo jutri z njegovo družino.

# DELAVSKA ŽENA

## Delavski materi

Materinski dnevi so mimo. Veliko besed, ki so prišle k nam v navado iz severa, je bilo v teh dneh izrečenih in napisanih. Mi, posebno pa Kranjci, smo bolj trdi in okorni v čustvenih izlivih. Več pa gotovo čutimo kot povemo, posebno delavci. Naš fant kupi materi ruto, zavitek sladkorja, mlečno štruco, pa bo na mizo položil in molčal. Pa mislim na trboveljske matere, viničarske žene in naše brezposelne služkinje. Če nimajo močje dela, ki ga sami najbolj želijo, če so prisiljeni delati za sramotno mezdo, če stradajo matere in otroci kruha in tople besede, kaj bi govorili o »Materinskem dnevu«. Ti delavska mati, samo oči odprti, da boš vedela. Besed je veliko, dejanj ne vidimo. Svet smrdi po škandalih. S filmsko naglico se odpira nov svet goljufij. Pa saj vidimo, da nam mečejo pesek v oči.

## Življenje tovarniške delavke

(Iz knjige: Dr. Alice Rühle Gerstel: »Das Frauenproblem der Gegenwart«.)

Ze mlada dekleta, ki komaj končajo šolo, grede v tovarno. Vstopajo v njo kakor v vlak z večnim upanjem, da bodo čimprej izstopile. Vkljub temu, da vse predobro poznajo tezo proletarskih družin, si ohranijo do svoje poroke še nekaj kinoromantike. Prišel da bo nekoč junak, in jih za vedno rešil te ječe. Čisto naravno se nobena ne more sprijazniti z zavestjo, da bo vse življenje delala v tej tovarni. To delo v tovarni je za njo samo neka prehodna doba pred poroko. Potem se poroče, zapuste delo, vesele, da so dosegle svoj cilj. Po par letih zraste družina, mož brezposeln, invalid ali pijanec, potem se vrne tridesetletna žena zopet v tovarno. Delavka doseže svojo najvišjo plačo v 25. letu. Kot poročena žena mora preživljati sebe in največkrat celo družino z istim zaslužkom, kot ga je imela pred 10—12 leti. Ana Geyer (Die Frauenfrage im Lichte des Sozialismus) ugotavlja, da se vse poročene žene vrnejo v poklicno delo vsled moževe del nezmožnosti. Mož pijanec, mož brez zaslužka, mož invalid je večna monotona pesem poročenih tov. delavk.

Druge pa, ki niso pričakovale mož in odrešiteljev, ali so vdove, se šele zdaj zavedo; tovarna do zadnje ure, najmanj do 65. leta, do majhne starostne rente. Nobenih poviškov, samo vsakdanja borba za denarjem, zgodaj v tovarno, pozno iz nje. Z zaslužkom pa niti samske niti poročene ne morejo razpolagati. Treba je pomagati staršem in

družini. Pa ne samo z denarjem, tudi v svojem prostem času niso svobodne. Pa ne samo poročene, tudi mlada dekleta so največkrat zaposlena v gospodinjstvu. Mlada tekstilna delavka poroča o svojem delu in počitku to-le: »Sem tkalka in hočem čisto točno opisati svoje dnevno delo. Ob pol šestih vstanem. V naglici se opravi, pospravim štiri postelje svojih domačih ter kolikor mogoče hitro očistim trisobno stanovanje. Hitim, da pripravim zajtrk predno tuli sirena. Točno ob sedmih začnem svoje delo. Opoldne imam ¼ ure prosto. V tem času skuham kosilo zase in tri brate. Tem je seveda bolje. Po kosilu počivajo, jaz moram seveda še pospravljati. Pa zopet kličie sirena. Ob ¼ 6 sem prosta. Doma me čaka umazana posoda od zajtrka in kosila, krpanje nogavic in podobno. Vsakih 14 dni pereva z materjo. Za to rabim dva dni, štiri večere pa za likanje. V petkih in sobotah snajiva stanovanje, pripravljam nedeljsko obleko za brate in šele potem se lahko posvetim sebi. Ob nedeljah pomagam materi v kuhinji. Edino nedeljsko popoldne je moje, da se lahko sprehodim. Mogoče bo kdo vprašal, kaj pa mati, ničesar ne pomaga? Ona vstaja že uro pred mano, ker ima uro daleč v tovarno. Opoldne sploh ne prihaja domov. Zvečer se vrne utrujena in pomaga kolikor pač more. Ob sobotah pride že ob dveh domov, takrat pa pere pri hišnem gospodarju.«

Tako poroča mlado dekle, koliko bolj pa je zaposlena poročena žena, ki skrbi še za otroke. Da so te žene tope in brez volje za življenje, je čisto razumljivo. Da se pa zgodaj izčrpa telesno in duševno, je vzrok prezaposlenost. V pisarni anketi delavkam, koliko ur so dnevno zaposlene, je avtorica prejela 150 odgovorov in med temi je edino ena zaposlena v tovarni in doma skupno devet ur, druge pa delajo od 9—19 ur. Nobena izmed teh pa ne priznava, da je v zakonu gmotno preskrbljena.

Tako v Nemčiji. Pri nas ni bolje, pač pa mnogo slabše, saj nimajo nobene starostne rente. Prav ta prezaposlenost žen v vseh poklicih je vzrok, da je tako malo organiziranih. Saj nima časa za knjigo, iz katere bi se učila samostojno misliti, tudi na bodočnost. Vkljub temu, da delo v tovarni ni noben idealen poklic ne za moža in ne za ženo, bi se moralo vendar po vseh možnostih pripraviti za človeka primerno. Višje plače, letni dopust, starostno zavarovanje in delavski domovi bi olajšali življenje tov. delavke. Ob svojem prostem času bi po morala vsaj par ur v naravo, v društvo, da tam najde svoje razvedrilo in izobrazbo.

Pri nas je vprašanje tekstilnih delavk zelo pereče. Nihče ga pa ne bo rešil kot delavke same v močni strokovni organizaciji. Zato delavke, organizirajte se!

## Katol. demokrati proti Dollfussu

Ne le celoten socialistični tisk po svetu, marveč tudi večidel meščanskega demokratičnega časopisja obsoja teroristično diktaturo avstrofašizma. Le klerikalni tisk se večinoma povsod postavlja na stran Dollfussa in Feya. (Tako tudi »Slovenec«. Glej uvodnik »Bodoči obraz Avstrije« z dne 5. aprila 1934. Dobro bi bilo, če bi »Slovenec« načelni članki bili vsakokrat podpisani.) Vendar so tudi v katoliškem tisku izjeme. Naš list je bil edini med slovenskimi katoliškimi listi, ki je takoj izjavil, da je na strani delavstva. Sedaj beremo, da so se tudi drugod katoliška delavska glasila postavila na stran delavstva in ne trobijo s klerikalnim meščanskim tiskom v en rog. Tako piše glasilo belgijskega katoliškega delavstva »Democratie« dne 4. marca dobesedno takole: »Diktatorski režim ni režim pravega reda. Resničen in trajen red sloni na ljudskem sporazumu. Potem ko je Dollfuss socialiste zadavil, je po-

stal pravi hlapec kneza Starhemberga. Sedaj more voliti le med »Anschlussom«, ki bi pomenil nadvlado Hitlerja nad Evropo in vojno ter med italijansko »portugalizacijo«, ki tudi pelje v vojno.« — V istem smislu piše v belgijskem listu »Avantgarde« katoliški demokrat André Falk: »Dollfuss ni branil zakonite oblasti proti revoluciji, ampak je sam vseskozi od marca 1933 dalje kršil ustavo, si protipravno prilastil oblasti in odbil vsakršno mirno in ustavno rešitev razmer.«

## Razno

»Ljudski oder«, list za poglobitev našega igranja. — Izšla je tretja številka tega mesečnika, ki ga izdaja »Založba ljudskih iger« v Kranju. Ta številka je vsa posvečena velikonočni igri. Številka poroča tudi o oberammergauskem Pasijonu in prinaša zanimive razglede po tujem svetu. Odkritje so gotovo izvajanja o hrvaškem katoliškem teatru. Dragoceni so statistični podatki naših iger za mesec februar, kot jih dozdaj še nihče ni izbiral. — List sam velja letno Din 20, vsa izdavanja (list in štiri knjige) pa Din 60.

J. Rozman:

## Še nekaj važnih ugotovitev

Na članek, ki sem ga napisal v »Delavski Pravici« z dne 5. aprila t. l. pod naslovom »Kaj je na stvari«, je prinesel »Trgovski list« z dne 7. t. m. nekaj pojasnil, katera hoče na moja izvajanja dati »Delavski Pravici«.

Preden pa hočem na nekatera njegova izvajanja, kar mogoče stvarno odgovoriti, naj mi bo dovoljeno pojasniti, da ni bil moj namen pri tem s komurkoli polemizirati. Sestavek iz »Trgovskega lista« glede dvojnih zaslužkarjev sem vzel le v toliko, da sem prikazal mnenje naših gospodarskih krogov glede dvojnih zaslužkarjev in sem mogel potem na to navezati nadaljnja izvajanja, ki so s tem v vzročni zvezi. Kljub temu namreč trdim, da ravno to, ker delavstvo nima dovolj zaslužka, rodi dvojne zaslužkarje, ker pač s tako nizkimi plačami ljudje ne morejo izhajati. Zato naj bo delo plačano po svoji vrednosti in ne milosti. Oni, ki pa niso potrebni dvojnih zaslužkov, pa so zajedavci in izkoriščevalci tako, kakor vsi ostali, ki delavstvu jemljejo možnost poštenega zaslužka.

Kaj je tedaj na stvari? »Trgovski list« pravi v pojasnilu »Delavski Pravici«, da je v tem, ako se ustvarjajo nove možnosti zaslužka i. t. d. vsa resnica. Te resnice jaz nisem zanikal — vendar pa, dokler bo ta samo enostranska, to je ako bo imel od te industrializacije dobiček samo tuj kapital, naš delavec pa bo pri ustvarjanju teh dobrin izpostavljen bedi in lakoti, toliko časa za delavstvo to ni, in ne more biti vsa resnica.

Lahko pa je to resnica za »Trgovski list«. Kakor pa vidim iz njegovega članka pod naslovom »Tuj kapital v našem gospodarstvu« z dne 5. t. m. pa to tudi njemu ni vseeno. Sicer bi ne zapisal tega, kar sem dobesedno navajal jaz. Takole pravi, ko ugotavlja, koliko tujega kapitala je eksploatiranega v naši državi:

Vsled teh milijard je tuji kapital gospodar najbolj donosnih industrij v naši državi, vsled teh milijard je naš narod udeležen pri izkoriščanju naravnih bogastev naše zemlje le kot skrajno slabo plačani ročni delavec in kot oni konzument, ki mora plačevati visoko zaščitno carino, da je dobiček teh industrij tem večji. Posledica tega je, da ne nastaja domači kapital, da napreduje proletarij našega naroda in da se ne moremo izkoptati iz stiske, pa čeprav imamo vse naravne pogoje za dobro in ugodno življenje. (Podčrtal jaz.)

Ali sem tedaj jaz trdil kaj drugega? Ne! Samo s to razliko, da pri tem nisem vzel samo tuj kapital, marveč kapitalizem, oziroma njegov sistem sploh, ki danes to krizo, ponavljam, v veliki meri izrablja, da je dobiček teh industrij tem večji, kakor »Trgovski list« tudi sam ugotavlja.

V tem članku se dalje tudi ugotavlja, »da pri nas ni noben podjetnik tako bogat, da bi mogel in smel trpeti, da je njegovo podjetje pasivno.« Čisto naravno je, da to že iz gospodarskih in tudi drugih razlogov ni mogoče. Ker pa to nekako tako zveni, kot bi delavci na to pozabljali in podjetja radi plač uničujejo, moram ugotoviti, da se vsaj pri nas kaj takega še ni pripetilo. Naš delavec je v tem pogledu, lahko rečemo, zadnji, ki bi pri tem nosil kaj krivde, kajti, kakor je znano, dela žalibog za vsako ceno in ne po-

vprašuje preveč po vzrokih tudi tedaj, kadar bi bil za to še bolj upravičen.

Mi se prav tako, kot napram privatni industriji, v kolikor dela kje krivico, borimo tudi proti državnim podjetjem. Žal, da je tudi tu boj zelo težak in se, kakor povsod, tudi tu ne najde pravo razumevanje za delavske interese. (Razmere v Velenjskem rudniku i. t. d.)

Tu so pa v veliki meri vzrok naše politične razmere. V tem oziru ima »Trgovski list« prav, ko pravi v istem članku takole:

»Takoj po zedinjenju smo čisto pozabili, da je bil cilj osvoboditve gospodarska osvoboditev naroda, ker je le ta podlaga za kulturni in socialni napredek. Zanimarjali smo gospodarska vprašanja leta in leta in jih še danes zanimarjamo. Vso svojo energijo pa smo trošili za medsebojne boje o razlagi raznih ideoloških programov in političnih gesel.«

Da, in še danes, ako se kdo zavzema za ljudi v državnih podjetjih (sicer tudi drugje, toda tam ni tako nevarno) je takoj proglašen za prekucuha in rušitelja državne edinosti. Prav in potrebno bi že bilo, da enkrat strogo ločimo gospodarske interese državljanov od države kot take. Kajti, ako v mejah zakonov delavstvo brani svojo eksistenco, zato še ni protidržavni element, kakor jih vsi radi nazivajo, ki gledajo to »maso« od zgoraj navzdol.

Tudi glede minimalnih plač smo že čestokrat izrekli naše mnenje in zahtevali, naj se uvedejo. Zadnjikrat smo o tem pisali v »Delavski Pravici« z dne 8. marca t. l.

Proti birokraciji v delavskih ustanovah, za katero gredo velika socialna bremena, se mi z vso silo borimo, saj je ta birokracija vzela vsako sodočevanje delavcem in njegovim zastopnikom. Dokler tu ne pride do zadostnega vpliva delavstva bo naš boj proti tej birokraciji prav tako kakor proti izkoriščanju delavstva od strani podjetnikov.

K zaključku pravi »Trgovski list«, da je treba solidarnega dela podjetnika in delavca. Kolikor vem iz prakse, to sodelovanje podjetniki bolj odklanjajo nego delavci, ker pravijo, da se delavci nimajo pravice vtikati v gospodarske zadeve podjetja. Delavci imajo čestokrat vsled prakse pri svojem delu marsikaj prav, kar bi ne bilo koristno samo za nje, marveč tudi za podjetje. Pa so s svojimi predlogi zavrženi, kakor sem že omenil, da naj se predvsem brigajo za svoje delo.

Prav je, da je »Trgovski list« prišel do tega spoznanja, da je tudi »delavec« s svojim trdim delom nekaj vreden. In s tem spoznanjem, ako se bo izvajal tudi v praksi, smo precejšen korak naprej, da vrnemo tudi delu ono čast, katero smo doslej pogrešali.

### Socialna in gospodarska politika OUZD V MARCU 1934

Konjunktura zaposlenost delavstva se je v marcu 1934 precej zboljšala. To velja zlasti za moške delavce, kakor je razvidno iz sledeče letne razlike članov: decembra 1933 — 1.518 moških, +1.508 ženskih, skupaj 10; januarja 1934 — 798 moških, +1.529 ženskih, skupaj +731; februarja 1934 +212 moških, +2.609 ženskih, skupaj +2.221; marca 1934 +1.381 moških, +1.931 ženskih, skupaj +3.312.

Sezijska zaposlenost se je tudi precej zboljšala. Od februarja 1934 do marca 1934 se je članstvo OUZD povečalo od 70.822 na 74.106, t. j.

za +3.284. Prirast sezijske zaposlitve v istem mesecu lanskega leta je znašal samo +2.193 zavarovalcev.

Obratno pa je povprečna dnevna zavarovana mezda, katera odgovarja približno faktičnemu dnevnemu zaslužku povprečnega delavca, v marcu 1934 nekoliko popustila, kakor je razvidno iz sledeče letne razlike povprečne dnevne zavarovane mezde: decembra 1933 Din —0.81 moških, Din +0.19 ženskih, skupaj Din —0.60; januarja 1934 —0.47 moških, +0.13 ženskih, skupaj —0.37; februarja 1934 —0.38 moških, +0.05 ženskih, skupaj —0.33; marca 1934 —0.53 moških, —0.04 ženskih, skupaj —0.40.

Povprečna dnevna zavarovana mezda je tudi v sezijskem pogledu zadostovala od Din 22.69 v februarju 1934 na Din 22.64 v marcu 1934. V istem času lanskega leta je neznačajno napredovala od Din 23.02 na Din 23.04.

Zdravstvene razmere delavstva niso izkazovale v minulem mesecu nobenih posebnosti.

Ivoz surovega bakra pri nas stalno raste, in sicer je bilo leta 1925 izvoženega 79.000 ton bakra v vrednosti 227,7 milj. Din. V letu 1932 pa se je ta izvoz dvignil na 262.000 ton v vrednosti 247,2 milj. Din. Po količini je izvoz porasel za 183.000 ton, po vrednosti pa samo za 19,5 milj. Din. Vrednost bakrene rude je torej občutno padla.

Spoljna trgovina Jugoslavije 1933.

### Dividende angleških velebank.

Vodilne angleške banke so začele objavljati svoje poslovne rezultate za leto 1933. Barclays banka izkazuje čisti dobiček v višini 1.60 milijona funtov, za 100 tisoč funtov več ko leta 1932. Izplačala bo zopet 14% dividende. — Midland banka je imela 2.27 milijonov funtov, ali za 270.000 več čistega dobička ko v letu 1932. Tudi letos bo izplačala 16% dividendo. — Tudi Martins Bank izplača enako dividendo ko lani, to je 14%. Se boljše se je odrezala Alexanders Discount Bank, ki bo izplačala 19% dividende. — Lloyds Bank je imela 1.43 milijona čistega dobička, nekaj manj ko leta 1932., vendar pa bo tudi letos izplačala 12% dividende. — Nat. Provincial Bank ima za 100.000 funtov (27.8 milijonov dinarjev) večji dobiček ko lani in bo izplačala 15% dividende. Splošno so vse londonske banke imele ugodno leto. — Posojila so se zmanjšala za 3% na 737 milijonov funtov. Mnogo prej zamrzlih posojil je bilo vrnjenih. Povprečna obrestna mera za posojila se je zmanjšala od 5 na 4.5%. — Stevalo vseh vlog se je povečalo za 150 milijonov. Vse banke so tudi znižale režijske stroške. Odpisov je bilo lani manj ko predlanskim. — Po »Trgovskem listu«.

Kriza je tedaj samo za delavstvo, ki naj kakor japonsko, dela zastonj, da bodo lažje živeli delničarji.

★

**Odvetniki.** — Gospod odvetnik, kaj naj storim? Pravkar mi je neki fantalin razbil izložbeno okno? — Obtožite njegovega očeta, naj vam škodo povrne. — Prav, dajte mi 50 Din, bil je vaš sin! — Popolnoma v redu. Moj račun za nasvet znaša 100 Din torej ste mi dolžni še 50 Din.

## Javna zahvala

KARITAS mi je po smrti moža, ki se je smrtno ponesrečil v tovarni KID na Jesenicah — takoj izplačala dvojno zavarovano vsoto. Zavarovanje je trajalo komaj šest mesecev. Zavarovanju KARITAS se iskreno zahvaljujem ter ga vsem priporočam kot pošteno in popolnoma varno zavarovanje.

Jesenice, 7. aprila 1934.

Repinc Terezija I. r.